

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

2. september 2021 *

Eelotsusetaotlus – Tervishoid – Määrus (EÜ) nr 854/2004 – Artikli 5 punkt 2 – Määrus (EÜ) nr 882/2004 – Artikli 54 lõige 3 – Loomset päritolu toidu hügieeni eeskirjad – Rümbe ja rupskite tapajärgne kontroll – Riiklik veterinaararst – Tervisemärk – Keeldumine – Inimtoiduks kõlbmatuks tunnistatud liha – Õigus riikliku veterinaararsti otsuse kohtulikule kontrollile – Tõhus kohtulik kaitse – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47

Kohtuasjas C-579/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Supreme Court of the United Kingdomi (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) 24. juuli 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 30. juulil 2019, menetluses

The Queen, taotluse alusel, mille esitasid:

Association of Independent Meat Suppliers,

Cleveland Meat Company Ltd,

versus

Food Standards Agency,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president M. Vilaras, kohtunikud N. Piçarra, D. Šváby (ettekandja), S. Rodin ja K. Jürimäe,

kohtujurist: E. Tanchev,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Association of Independent Meat Suppliers ja Cleveland Meat Company Ltd, esindajad: S. Hockman, *QC*, *barrister* D. Hercock ja *solicitor* H. Leese,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

- Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: S. Brandon, keda abistasid A. Dashwood, QC, ja *barrister* A. Heppinstall,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Dawes, W. Farrell ja B. Hofstätter,

olles 11. veebruari 2021. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 854/2004, millega kehtestatakse erieeskirjad inimtoiduks ettenähtud loomsete saaduste ametlikuks kontrollimiseks (ELT 2004, L 139, lk 206; ELT eriväljaanne 03/45, lk 75), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 882/2004 (ELT 2004, L 165, lk 1; ELT eriväljaanne 03/45, lk 200), artikli 5 punkti 2 ning määrust nr 882/2004.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses ühelt poolt Association of Independent Meat Suppliersi ja Cleveland Meat Company Ltd (edaspidi „CMC“) ning teiselt poolt Food Standards Agency (toidustandardiamet, Ühendkuningriik) vahel menetluse üle, mis tuleb läbi viia pärast seda, kui riiklik veterinaararst on teinud otsuse, milles ta keeldus panemast tervisemärki CMC-le kuuluvale liharümbale, tunnistades rümba inimtoiduks kõlbmatuks ja hävitamisele kuuluvaks.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Väljaastumisleping

- 3 Euroopa Liidu Nõukogu kiitis 30. jaanuari 2020. aasta otsusega (EL) 2020/135 Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise lepingu sõlmimise kohta (ELT 2020, L 29, lk 1; edaspidi „väljaastumisleping“) Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse nimel heaks väljaastumislepingu, mis on otsusele lisatud.
- 4 Väljaastumislepingu artikli 86 „Euroopa Liidu Kohtus pooleliolevad kohtuasjad“ lõigetes 2 ja 3 on ette nähtud:

„2. Euroopa Liidu Kohtule jääb pädevus lahendada eelotsusetaotlusi, mille on esitanud Ühendkuningriigi kohtud enne üleminekuperioodi lõppu.

3. Käesoleva peatüki kohaldamisel loetakse, et Euroopa Liidu Kohtus on menetlust alustatud ja eelotsusetaotlus esitatud hetkel, mil menetluse alustamise dokument on registreeritud [...] Euroopa Kohtu [...] kantseleis“.
- 5 Väljaastumislepingu artikli 126 kohaselt algas üleminekuperiood selle lepingu jõustumise kuupäeval ja lõppes 31. detsembril 2020.

Määrus (EÜ) nr 178/2002

- 6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määruse (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT 2002, L 31, lk 1; ELT eriväljaanne 15/06, lk 463), põhjendustes 2 ja 10 on märgitud:

„(2) Ühenduse tegevuse põhisuundade elluviimisel tuleb tagada inimeste elu ja tervise kaitse kõrge tase.

[...]

(10) Kogemused on näidanud, et on vaja võtta vastu meetmed tagamaks, et ohtlikku toitu ei viida turule, ning tagamaks, et on olemas süsteemid, mille abil saab kindlaks määrata ja lahendada toidu ohutusega seotud probleemid, et kindlustada siseturu nõuetekohane toimimine ja kaitsta inimeste tervist. Samalaadseid küsimusi tuleks käsitleda seoses sööda ohutusega.“

- 7 Selle määruse artikli 14 lõiked 1, 2 ja 5 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Toitu ei tohi turule viia, kui see ei ole ohutu.

2. Ohutuks ei saa pidada toitu, mis on

a) tervisele kahjulik;

b) inimtoiduks kõlbmatu.

[...]

5. Toidu inimtoiduks tarvitamise kõlblikkuse üle otsustamisel tuleb arvesse võtta, kas toit on selle kavandatud kasutuseks inimtoiduks sobimatu seetõttu, et on saastunud kas võõrkehade või muuga või mädanemise, riknemise või lagunemise teel.“

Määrus (EÜ) nr 853/2004

- 8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 853/2004, millega sätestatakse loomset päritolu toidu hügieeni erireeglid (ELT 2004, L 139, lk 55; ELT eriväljaanne 03/45, lk 14), artikli 5 „Tervisemärk ja identifitseerimismärk“ lõikes 1 on sätestatud:

„Toidukäitlejad viivad turule loomset päritolu toote, mida on käsitsetud ettevõttes, mille suhtes kohaldatakse tunnustamist kooskõlas artikli 4 lõikega 2, üksnes siis, kui ettevõtte on kas:

a) kasutanud tervisemärki kooskõlas määrusega (EÜ) nr 854/2004 või

b) kui nimetatud määruses pole sätestatud tervisemärgi kasutamine, siis on kasutanud identifitseerimismärki kooskõlas käesoleva määruse II lisa I jaoga.“

Määrus (EÜ) nr 854/2004

9 Määruse nr 854/2004 põhjendustes 1, 2, 4, 6 ja 9 on märgitud:

„(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu [29. aprilli 2004. aasta] määruses (EÜ) nr 852/2004 [toiduainete hügieeni kohta (ELT 2004, L 139, lk 1; ELT eriväljaanne 13/34, lk 319)] kehtestatakse kõikide toiduainete suhtes kohaldatavad hügieenieeskirjad ning [määruses nr 853/2004] kehtestatakse hügieeni erieeskirjad loomsete saaduste jaoks.

(2) Loomsete saaduste ametliku kontrollimise erieeskirjad on vajalikud selleks, et võtta arvesse selliste saadustega seotud konkreetseid aspekte.

[...]

(4) Loomsete saaduste ametlikud kontrollid peaksid hõlmama kõiki neid aspekte, mis on olulised rahvatervise ja vajaduse korral loomade tervise ja heaolu kaitsmiseks. [...]

[...]

(6) Ametlike kontrollide laad ja intensiivsus peaksid põhinema rahvatervise ohtude, looma tervise ja heaolu, vajaduse korral teostatud menetluste liigi ja tootlikkuse ning asjaomaste toidukäitlejate hindamisel.

[...]

(9) Eriteadmisi silmas pidades on asjakohane, et riiklikud veterinaararstid viivad läbi tapamajade, ulukiliha töötlemisettevõtete ja teatavate lihalõikusettevõtete auditeerimisi ja kontrolli. Liikmesriigid peaks oma äranägemisel otsustama, kes on kõige sobivamad töötajad muud liiki ettevõtete auditeerimiseks ja kontrollimiseks.“

10 Määruse nr 854/2004 artikli 1 lõigetes 1, 1a ja 3 on sätestatud:

„1. Käesolevas määruses sätestatakse loomsete saaduste ametliku kontrollimise erieeskirjad.

1a. Käesolevat määrust kohaldatakse lisaks määrusele [nr 882/2004].

[...]

3. Ametlike kontrollide läbiviimine käesoleva määruse kohaselt ei piira toidukäitlejate esmast õiguslikku vastutust toiduohutuse tagamise eest, nagu on sätestatud [määruses nr 178/2002] ning tsiviil- ja kriminaalvastutust nende kohustuste rikkumise eest.“

11 Määruse nr 854/2004 artikli 2 lõike 1 punktides c, f ja g on sätestatud:

„1. Käesoleva määruse kohaldamisel kasutatakse järgmisi mõisteid:

c) *pädev asutus* – liikmesriigi keskasutus, mis on pädev sooritama veterinaarkontrolli, või keskasutuse poolt selleks volitatud mis tahes muu asutus;

- f) *riiklik veterinaararst* – veterinaararst, kes on käesoleva määruse kohaselt pädev tegutsema riikliku veterinaararstina ja on pädeva asutuse poolt määratud;
- g) *heakskiidetud veterinaararst* – veterinaararst, kelle pädev asutus on määranud enda nimel läbi viima ametlikke erikontrolle ettevõtetes“.

12 Määruse artiklis 4 on ette nähtud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et toidukäitlejad pakuvad kogu vajalikku abi, tagamaks, et pädeva asutuse tehtud ametlikke kontrolle saab teostada tõhusalt.

Liikmesriigid eelkõige:

- võimaldavad juurdepääsu kõikidele hoonetele, ruumidele, kätistele jm infrastruktuuridele;
- teevad kättesaadavaks kõik dokumendid ja andmed, mida käesoleva määruse alusel nõutakse või mida pädev asutus peab vajalikuks olukorra hindamiseks.

2. Pädev asutus viib läbi ametlikke kontrolle, kontrollimaks, kas toidukäitlejad vastavad järgmiste määruste nõuetele:

- a) määrus (EÜ) nr 852/2004;
 - b) määrus (EÜ) nr 853/2004;
- ja
- c) [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. oktoobri 2002. aasta] määrus (EÜ) nr 1774/2002[, milles sätestatakse muuks otstarbeks kui inimtoiduks ettenähtud loomsete kõrvalsaaduste sanitaareeskirjad (EÜT 2002, L 273, lk 1; ELT eriväljaanne 03/37, lk 92)].

3. Lõikes 1 osutatud ametlikud kontrollid hõlmavad järgmist:

- a) heade hügieenitavade ning ohuanalüüsil ja kriitilistel kontrollpunktidel (HACCP) põhinevate menetluste auditeerimised;
 - b) artiklites 5–8 nimetatud ametlikud kontrollid
- ja
- c) lisades täpsustatud konkreetset auditeerimisülesanded.

4. Heade hügieenitavade auditeerimisel kontrollitakse, kas toidukäitlejad kohaldavad pidevalt ja nõuetekohaselt menetlusi, mis käsitlevad vähemalt:

- a) toiduahelat käsitleva teabe kontrolle;
- b) ruumide ja seadmete projekteerimist ja hooldust;
- c) hügieeni enne toimingut, toimingu ajal ja pärast toimingut;

- d) isiklikku hügieeni;
- e) hügieeni ja tööprotseduure käsitlevat koolitust;
- f) kahjuritõrjet;
- g) veekvaliteeti;
- h) temperatuuri kontrollimist
ja
- i) ettevõttesse saabuva ja sealt väljuvate toiduainete kontrollimist ning kaasasolevaid dokumente.

5. Ohuanalüüsil ja kriitilistel kontrollpunktidel (HACCP) põhinevate menetluste kontrollimisel tõendatakse, et toidukäitlejad kohaldavad selliseid menetlusi pidevalt ja nõuetekohaselt, võttes eriti arvesse selle tagamist, et menetlustega antaks määruse (EÜ) nr 853/2004 II lisa II jaos täpsustatud tagatised. Nad määravad eelkõige kindlaks, kas menetlused tagavad võimaluste piires, et loomsed saadused:

- a) vastavad ühenduse õigusaktides kehtestatud mikrobioloogilistele kriteeriumidele;
- b) vastavad jääke, saasteaineid ja keelatud aineid käsitlevatele ühenduse õigusaktidele
ja
- c) ei sisalda füüsikalisi ohte, nagu näiteks võõrkehad.

Kui toidukäitleja määruse (EÜ) nr 852/2004 artikli 5 kohaselt kasutab HACCP-põhimõtete kohaldamist käsitlevates juhistes sätestatud menetlusi oma konkreetsete menetluste loomise asemel, hõlmab audit nende juhiste nõuetekohast kasutamist.

6. Lisaks muude jälgitavusnõuete täitmise kontrollimisele tõendatakse määruse (EÜ) nr 853/2004 nõuetele vastavust kõikides nimetatud määruse kohaselt heakskiidetud ettevõtetes.

7. Värsket liha turule viivate tapamajade, ulukiliha töötlemisettevõtete ja lihalõikusettevõtete puhul teostab riiklik veterinaararst lõigetes 3 ja 4 nimetatud auditeerimisülesandeid.

8. Auditeerimisülesannete teostamisel pöörab pädev asutus erilist tähelepanu:

- a) selle kindlaksmääramisele, kas ettevõtte töötajad ja nende tegevused vastavad tootmisprotsessi kõikidel etappidel lõike 1 punktides a ja b nimetatud määruste asjakohastele nõuetele. Auditi toetamiseks võib pädev asutus läbi viia tulemuslikkuse analüüsid, et kindlaks teha, kas töötajate tulemuslikkus vastab kindlaksmääratud parameetritele;
- b) toidukäitlejate asjakohaste andmete tõendamisele;
- c) vajaduse korral laboratoorseks analüüsiks proovide võtmisele;
ja

d) arvessevõetud üksikasjade ja auditi tulemuste dokumenteerimisele.

9. Auditeerimisülesande laad ja intensiivsus üksikute ettevõtete puhul sõltub hinnatavast ohust. Seetõttu hindab pädev asutus regulaarselt:

a) ohte rahvatervisele ja vajaduse korral loomade tervisele;

b) tapamajade puhul loomade heaolu aspekte;

c) teostatud menetluste liiki ja tootmismahtu

ja

d) toidukäitlejate minevikku toidualaste õigusnormide täitmise osas.“

13 Määruse nr 854/2004 artikkel 5 on sõnastatud järgmisel viisil:

„Liikmesriigid tagavad, et värske liha ametlikud kontrollid viiakse läbi I lisa kohaselt.

1. Riiklik veterinaararst teostab I lisa II peatüki I jao üldiste nõuete ja IV jao erinõuete kohaselt värsket liha turule viivates tapamajades, ulukiliha töötlemisettevõtetes ja lihalõikusettevõtetes inspekteerimisülesandeid, mis käsitlevad eelkõige järgmist:

a) toiduahelat käsitlev teave;

b) tapaeelne kontroll;

c) loomade heaolu;

d) tapajärgne kontroll;

e) määratletud riskiteguriga materjal ja muud loomsed kõrvalsaadused

ja

f) laboratoorne kontroll.

2. Koduloomadena peetavate kabiloomade, tehistingimustes peetavate ulukimetajate, v.a jäneselised, ning looduslike suurulukite rümbad ning poolrümbad, veerandrümbad ja jaotustükid, mis on saadud poolrumpade lõikamisel kolmeks tükiks, märgistatakse tervisemärkidega tapamajades ja ulukiliha töötlemisettevõtetes I lisa I jao III peatüki kohaselt. Tervisemärgid paneb riiklik veterinaararst või pannakse need tema vastutuse all siis, kui ametlikud kontrollid ei ole tuvastanud puudusi, mille tõttu liha ei kõlbaks inimtoiduks.

3. Pärast punktides 1 ja 2 nimetatud kontrollide läbiviimist võtab riiklik veterinaararst sobivad meetmed, mis on sätestatud I lisa II jaos ja mis käsitlevad eelkõige järgmist:

a) inspekteerimistulemustest teavitamine;

b) toiduahelat käsitleva teabega seotud otsused;

c) elusloomi käsitlevad otsused;

d) loomade heaolu käsitlevad otsused

ja

e) liha käsitlevad otsused.

4. Riikliku veterinaararsti abid võivad aidata riiklikku veterinaararsti I lisa I ja II jaos nimetatud ametlike kontrollide läbiviimisel III jao I peatüki kohaselt. Sel juhul töötavad nad sõltumatu rühma osana.

5. a) Liikmesriigid tagavad, et neil on piisavalt riigitöötajaid I lisa alusel nõutud ametlike kontrollide läbiviimiseks III jao II peatükis täpsustatud sagedusega.
b) Teatava tapamaja tapaliini riigitöötajate arvu hindamisel järgitakse riskipõhist lähenemist. Pädev asutus otsustab asjaomaste riigitöötajate arvu ja see on selline, et täidetakse kõiki käesoleva määruse nõudeid.
6. a) Liikmesriigid võivad lubada tapamaja personalil abistada ametlike kontrollide tegemisel, sooritades teatavaid eriülesandeid riikliku veterinaararsti järelevalve all linnu- ja jäneseliste liha tootmise osas I lisa III jao III peatüki A osa kohaselt. Niiviisi tagavad nad, et selliseid ülesandeid sooritavad töötajad:
i) on vastava kvalifikatsiooniga ja läbinud koolituse nimetatud sätete kohaselt;
ii) tegutsevad tootmispersonalist sõltumatult
ja
iii) teatavad kõikidest puudustest riiklikule veterinaararstile.
b) Liikmesriigid võivad samuti lubada tapamajade personalil sooritada proovide võtmise ja katsete tegemisega seotud eriülesandeid I lisa III jao III peatüki B osa kohaselt.
7. Liikmesriigid tagavad, et riiklikud veterinaararstid ja nende abid on vastava kvalifikatsiooniga ja läbinud koolituse I lisa III jao IV peatüki kohaselt.“
- 14 Määruse I lisa I jao III peatüki „Tervisemärgid“ punktides 1 ja 2 on sätestatud:
„1. Riiklik veterinaararst teostab järelevalvet tervisemärkidega varustamise ja kasutatavate märkide üle.
2. Riiklik veterinaararst tagab eelkõige, et:
a) tervisemärgiga varustatakse üksnes loomad (koduloomadena peetavad kabjalised, tehistingimustes peetavad ulukimetajad, v.a jäneselised, ja looduslikud suurulukid), kes on läbinud tapaeelse ja tapajärgse kontrolli käesoleva määruse kohaselt ja kui ei ole alust tunnistada liha inimtoiduks kõlbmatuks.
[...].“
- 15 Määruse nr 854/2004 I lisa III jao IV peatüki „Kvalifikatsioon“ A osas on sätestatud:
„Riiklikud veterinaararstid
1. Pädev asutus võib ametisse määrata riiklike veterinaararstidena üksnes veterinaararste, kes on sooritanud lõikes 2 nimetatud nõuetele vastava katse.
2. Pädev asutus peab kehtestama katse korra. Katsega kinnitatakse teadmisi järgmistes valdkondades sel määral, mis veterinaararsti taustast ja kvalifikatsioonist sõltuvalt on vajalikud:
a) siseriiklikud ja ühenduse õigusaktid, mis käsitlevad rahvatervist, toiduohutust, loomade tervist, loomade heaolu ja ravimaineid;
b) ühise põllumajanduspoliitika põhimõtted, turumeetmed, eksporditoetused ja pettuste avastamine (sh ülemaailmne kontekst: WTO, SPS, *codex alimentarius*, OIE);
c) toidutöötlemist ja toidutehnoloogiat käsitlevad olulised tegurid;
d) heade tootmistavade ja kvaliteedijuhtimise põhimõtted, mõisted ja meetodid;
[...]

- g) ohuanalüüsi põhimõtted, mõisted ja meetodid;
- h) HACCP-süsteemi põhimõtted, mõisted ja meetodid, HACCP-süsteemi kasutamine toiduainete tootmisahela kõikidel etappidel;
- i) inimeste tervisega seotud, toidust põhjustatud ohtude ennetamine ja kontroll;

[...]

- o) rahvatervist käsitlevate veterinaarmeditsiini (veterinary public health) seotud info- ja sidetehnoloogia;

[...]

- u) ettevaatuspõhimõtte ja tarbijate hoiakud; ja
- v) tootmisahelas töötavate isikute koolituse põhimõtted.

[...]

[...]

5. Riiklik veterinaararst hoiab teadmised ajakohastatud tasemel ja peab sammu uute arengutega regulaarse täiendõppe ja erialase kirjanduse abil. Riiklik veterinaararst läbib võimaluse korral iga-aastase täiendõppe.
6. Juba riiklikeks veterinaararstideks määratud veterinaararstid peavad omama piisavaid teadmisi lõikes 2 nimetatud valdkondade kohta. Vajaduse korral omandavad nad need teadmised täiendõppe abil. Seoses sellega näeb pädev asutus ette piisavad meetmed.

[...]“.

Määrus (EÜ) nr 882/2004

- 16 Määruse nr 882/2004 põhjendustes 1, 41 ja 43 on märgitud:

„(1) Sööt ja toit peaksid olema ohutud ja tervislikud. Ühenduse seadusandlus sisaldab eeskirjade kogumit, et tagada selle eesmärgi saavutamine. Kõnealused eeskirjad hõlmavad nii sööda kui ka toidu tootmist ja turuleviimist.

[...]

(41) Sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu reguleerivate eeskirjade rikkumine võib seada ohtu inimeste tervise, loomatervishoiu ja loomade heaolu.
[...]

[...]

(43) Käitlejatel peaks olema õigus pädeva asutuse poolt ametlike kontrollide tulemusel vastuvõetud otsuste edasikaebamiseks ja neid tuleks kõnealusest õigusest teavitada.“

17 Määruse artiklis 1 on sätestatud:

„1. Käesoleva määrusega sätestatakse üldised eeskirjad ametlike kontrollide tegemiseks, et kontrollida vastavust eeskirjadele, mille eesmärgiks on eelkõige:

a) inimestele ja loomadele otseselt või keskkonna kaudu suunatud ohtude vältimine, kõrvaldamine või vähendamine vastuvõetava tasemeni;

ning

b) õiglaste tavade tagamine sööda- ja toidukaubanduses ning tarbijate huvide kaitsmine, sealhulgas sööda ja toidu märgistamine ja muud tarbija teavitamise vormid.

2. Käesolevat määrust ei kohaldata põllumajandustoodete turgude ühise korralduse eeskirjade täitmise kontrollimiseks tehtavate ametlike kontrollide suhtes.

3. Käesolev määrus ei mõjuta ühenduse ametlikke kontrolle reguleerivaid sätteid.

4. Ametlike kontrollide tegemine vastavalt käesolevale määrusele ei mõjuta sööda- ja toidukäitlejate esmast juriidilist vastutust sööda ja toidu ohutuse tagamiseks vastavalt määrusele (EÜ) nr 178/2002 ja igasugust tsiviil- või kriminaalvastutust, mis tuleneb nende kohustuste eiramisest.“

18 Määruse nr 882/2004 artiklis 2 on ette nähtud:

„Käesolevas määruses kohaldatakse määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklites 2 ja 3 sätestatud mõisteid.

Kasutatakse ka järgmisi mõisteid:

1) *ametlik kontroll* – mis tahes kujul toimuv kontroll, mida pädev asutus või ühendus teeb eesmärgiga teha kindlaks sööda- ja toidualastele õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu reguleerivate eeskirjade täitmine;

[...]

4) *pädev asutus* – liikmesriigi keskasutus, kes on pädev korraldama ametlikke kontrolle või mis tahes muu asutus, kellele on antud kõnealune pädevus; vajaduse korral hõlmab see ka kolmanda riigi vastavat asutust;

5) *kontrolliorgan* – sõltumatu kolmas isik, kellele pädev asutus on delegeerinud teatavad kontrolliülesanded;

[...]

10) *nõuete rikkumine* – sööda- või toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu kaitset reguleerivate eeskirjade mittetäitmine;

[...]“.

19 Määruse nr 882/2004 artikli 4 lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid nimetavad käesolevas määruses sätestatud eesmärkide ja ametlike kontrollide eest vastutavad pädevad asutused.“

20 Määruse artikli 5 lõikes 1 on sätestatud:

„Pädev asutus võib delegeerida ametlike kontrollidega seotud eriülesandeid ühele või mitmele kontrolliorganile vastavalt lõigetele 2–4.

[...]“.

21 Määruse nr 882/2004 artiklis 54 „Meetmed nõuete rikkumise korral“ on märgitud:

„1. Kui pädev asutus avastab nõuete rikkumise, võtab ta meetmeid tagamaks, et käitleja parandab olukorda. Võetava meetme üle otsustamisel võtab pädev asutus arvesse rikkumise laadi ja käitleja võimalikke varasemaid nõueterikkumisi.

2. Sellisteks meetmeteks on vajaduse korral eelkõige:

a) sanitaarprotseduuride või mis tahes muude meetmete rakendamine, mida loetakse vajalikuks, et tagada sööda või toidu ohutus või sööda- või toidualaste õigusnormide, loomatervishoidu või loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmine;

b) sööda, toidu ja loomade turuleviimise, impordi ja ekspordi piirangud või keelud;

c) sööda või toidu tagasitoimetamise, kõrvaldamise ja/või hävitamise jälgimine ja vajaduse korral määramine;

d) sööda või toidu kasutamise lubamine muuks otstarbeks kui algselt kavandatud;

e) asjaomase käitlemisettevõtja tegevuse täielik või osaline peatamine või sulgemine asjakohaseks ajavahemikuks;

f) ettevõtte tunnustuse peatamine või tühistamine;

g) artiklis 19 nimetatud meetmed kolmandatest riikidest pärit saadetiste suhtes;

h) mis tahes muu meede, mida pädev asutus peab asjakohaseks.

3. Pädev asutus annab asjaomasele käitlejale või tema esindajale:

a) kirjaliku teatise tema otsuse kohta seoses lõike 1 kohaselt võetava meetmega koos põhjendusega;

ning

b) teavet kõnealuste otsuste kohta kaebuse esitamise õiguse ning kohaldatava korra ja tähtaegade kohta.

4. Vajaduse korral teavitab pädev asutus oma otsusest viivitamata lähteliikmesriigi pädevat asutust.

5. Kõik käesoleva artikli alusel kantud kulud katab vastutav sööda- ja toidukäitleja.“

Ühendkuningriigi õigus

22 1990. aasta toiduohutusseaduse (Food Safety Act 1990, edaspidi „1990. aasta seadus“) artikli 8 lõike 2 kohaselt ei vasta toiduaine toiduohutusnõuetele juhul, kui see ei ole ohutu määruse nr 178/2002 artikli 14 tähenduses.

23 1990. aasta seaduse artiklis 9 „Kahtlaste toiduainete kontroll ja äravõtmine“ on ette nähtud menetlus, mida tuleb järgida juhul, kui täitevasutuse, näiteks toidustandardiameti volitatud ametiisik leiab pärast kontrollimist, et inimtoiduks ette nähtud toit ei vasta toiduohutusnõuetele.

24 Selle seaduse artikli 9 lõigetes 3 ja 4 on ette nähtud:

„3. Volitatud ametiisik võib kas:

a) esitada toiduohutuse eest vastutavale isikule teatise, et kuni selle teatise tagasivõtmiseni ei tohi seda toitu või üht selle konkreetset osa
i) kasutada inimtoiduks ette nähtud toiduna

ja

ii) kinni pidada, või seda võib kinni pidades ära viia ainult teatise täpsustatud kohta; või

b) võtta kõnealuse toidu ja pidada seda kinni, et anda asi rahukohtuniku lahendada.

Isik, kes teadlikult rikub punktis a nimetatud teatise nõudeid, paneb toime süüteo.

4. Volitatud ametiisik kasutab talle lõike 3 punktiga a antud volitusi võimalikult kiiresti ja igal juhul 21 päeva jooksul ning kontrollib, kas kõnealune toit vastab toiduohutuse nõuetele või mitte, ja

a) kui toit tunnistatakse nõuetele vastavaks, võtab ta teatise tagasi,

b) kui toitu ei tunnistata nõuetele vastavaks, võtab ta selle ja peab seda kinni, et anda asi lahendamiseks rahukohtunikule.“

25 Seaduse artikli 9 lõigetes 6 ja 7 on sätestatud:

„6. Kui rahukohtunik jõuab tema hinnangul kohtuasjas asjakohaste tõendite alusel järeldusele, et toit, mille üle käib käesoleva artikli alusel tema lahendatavas menetluses vaidlus, ei vasta toiduohutuse nõuetele, peab ta tunnistama selle kõlbmatuks ja tegema järgmise määruse:

a) toiduained hävitada või kõrvaldada nii, et nende kasutamine inimtoiduna on takistatud; ja

b) kohustada hävitamise või kõrvaldamisega seotud põhjendatud kulusid kandma toiduainete omanikku.

7. Kui lõike 3 punkti a alusel tehtud teatis võetakse tagasi või kui rahukohtunik, kes peab käesoleva artikli alusel otsuse tegema, keeldub kõnealust toitu inimtoiduks kõlbmatuks tunnistamast, hüvitab toiduohutusamet toiduainete omanikule nende väärtuse mis tahes langemise, mis tuleneb volitatud ametiisiku võetud meetmest.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 26 CMC ostis 11. septembril 2014 eluspulli 1361,20 naelsterlingi (GBP) (ligikaudu 1700 eurot) eest. CMC tapamajas tegutsev riiklik veterinaararst tunnistas pulli tapmiskõlblikuks ja määras talleapanumbri. Pärast pulli tapmist avastas rümba ja rupskite tapajärgset kontrolli läbi viinud lihahügieeni inspektor rupskites kolm mädakollet. Rupskeid ei säilitatud. Samal päeval kontrollis riiklik veterinaararst rümba ja tunnistas selle pärast inspektoriga vestlemist inimtoiduks kõlbmatuks, sest oli alust kahtlustada pullil mädaveresust, mis on üks veremürgistuse vorm. Seetõttu ei pandud rümbale tervisemärki, mis oleks kinnitanud, et rümp on inimtoiduks kõlblik. Järelikult oli CMC-l keelatud rümba (Inglismaa) 2013. aasta toiduohutuse ja -hügieeni määruse (Food Safety and Hygiene (England) Regulations 2013) artikli 19 kohaselt müüa.
- 27 CMC küsis nõu teiselt veterinaararstilt ja vaidlustas riikliku veterinaararsti seisukoha. Ta väitis, et arvestades vaidlustamist ja rümba vabatahtlikust loovutamise keeldumist, oleks riiklik veterinaararst pidanud vastavalt 1990. aasta seaduse artiklile 9 rümba kinni pidama ning pöörduma rahukohtuniku poole küsimuses, kas rümp tuleb tunnistada inimtoiduks kõlbmatuks või mitte. Toidustandardiamet, mis on toiduohutuse valdkonnas pädev asutus ning vastutab ametlike kontrollide eest tapamajades, leidis, et sellise menetluse läbiviimine pole vajalik ning riikliku veterinaararsti poolt inimtoiduks kõlbmatuks tunnistatud rümp tuleks kõrvaldada loomse kõrvalsaadusena.
- 28 Riiklik veterinaararst esitas seejärel 23. septembril 2014 toidustandardiameti nimel CMC-le teatise, milles nõuti rümba kõrvaldamist loomse kõrvalsaadusena vastavalt (Inglismaa) 2013. aasta loomsete kõrvalsaaduste määruse (Animal By-Products (Enforcement) (England) Regulations 2013) artikli 25 lõike 2 punktile a ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta määrusele (EÜ) nr 1069/2009, milles sätestatakse muuks otstarbeks kui inimtoiduks ettenähtud loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete tervise-eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1774/2002 (loomsete kõrvalsaaduste määrus) (ELT 2009, L 300, lk 1). Teatises anti CMC-le teada, et nõude täitmata jätmise korral võib volitatud ametiisik korraldada rümba kõrvaldamise CMC kulul ning volitatud ametiisikule takistuste tegemine teatises esitatud nõuete täitmisel kujutab endast õiguserikkumist. Samas teatises täpsustati ka, et CMC-l on õigus esitada riikliku veterinaararsti otsuse peale kohtulikuks kontrolliks kaebus ja et selline kaebus tuleb esitada kolme kuu jooksul.
- 29 Põhikohtuasja kaebajad esitasid nõude kohtulikuks kontrolliks High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Divisionile (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales), kuninglik osakond, Ühendkuningriik), milles vaidlustasid esimese võimalusena toidustandardiameti seisukoha, et 1990. aasta seaduse artiklis 9 sätestatud menetluse läbiviimine pole vajalik, põhjendatuse ning väitsid teise võimalusena, et Ühendkuningriik on kohustatud nägema ette õiguskaitsevahendid selliste riikliku veterinaararsti otsuste vaidlustamiseks, mis käsitlevad liha kõlblikkust inimtoiduks. Nende kaebus jäeti rahuldamata nii selles kohtus kui ka Court of Appeals (England & Wales) (Civil division) (apellatsioonikohus (Inglismaa ja Wales) (tsiviilosakond), Ühendkuningriik). Seetõttu esitasid nad eelotsusetaotluse Supreme Court of the United Kingdomile (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus).

- 30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et tema menetluses olevas kohtuasjas on tekkinud kolm küsimust.
- 31 Esimene neist on seotud riigisisese õigusega, nimelt kas 1990. aasta seaduse artiklis 9 ette nähtud menetlus on sellistel asjaoludel rakendatav ning kas riiklik veterinaararst või toidustandardiamet on kohustatud seda järgima juhul, kui rümba omanik, s.t vastava tapamaja käitaja, keeldub rümba vabatahtlikult loovutamast, et anda sellega käitajale võimalus vaidlustada riikliku veterinaararsti otsused, millega ta ei nõustu. Teine küsimus seisneb selles, kas kõnealuse artikli kohase menetluse kasutamine on kooskõlas korraga, mis on liidu õiguses toiduohutuse valdkonnas kehtestatud määrustega nr 854/2004 ja nr 882/2004. Kolmas küsimus käsitleb seda, kas määru nr 882/2004 nõutakse kaebemenetluse kehtestamist, ning kui nõutakse, siis kas kaebusega peaks olema võimalik vaidlustada riikliku veterinaararsti otsuse kõiki sisulisi põhjendusi või piisab selle määru nõuete täitmiseks võimalusest vaidlustada niisugune otsus piiratumal kujul üksnes kohtuliku kontrolli raames.
- 32 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib iseäranis, et 1990. aasta seaduse artiklis 9 sätestatud menetlus ei ole mõeldud riikliku veterinaararsti poolt liha inimtoiduks kõlblikkuse kohta tehtud otsuse edasikaebamiseks. Kõnealuse menetluse kohaselt võib täitevasutuse, näiteks toidustandardiameti volitatud ametiisik juhul, kui ta leiab, et inimtoiduks ette nähtud toit ei vasta toiduohutusnõuetele, asjaomase toidu kinni pidada eesmärgiga anda asi lahendamiseks kohalikule rahukohtunikule, kes võib olla juriidilise ettevalmistuseta magistraadikohtunik või juriidilise haridusega ringkonnakohtunik, kes peab olema igal ajal hõlpsasti kättesaadav. Rahukohtunik võib tema hinnangul asjakohaste tõendite põhjal jõuda järeldusele, et toit ei vasta inimtoidu jaoks kehtestatud ohutusnõuetele, ja anda korralduse selle hävitamiseks omaniku kulul. See kohtunik võib samuti jätta toidu inimtoiduks kõlbmatuks tunnistamast ning sel juhul peab täitevasutus omanikule hüvitama rümba kogu väärtuse languse, mis on tekkinud ametiisiku tegevuse tagajärjel.
- 33 Selles kontekstis rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasja kaebajate arvates on 1990. aasta seaduse artiklis 9 ette nähtud menetlusega loodud võimalus, et ühelt poolt saaks riiklik veterinaararst või toidustandardiamet jõustada meetmeid, mis tulenevad sellest, et riiklik veterinaararst tunnistab rümba inimtoiduks kõlbmatuks, ja teiselt poolt oleks vastava tapamaja käitajal võimalik taotleda selle otsuse kohtulikku kontrolli ning paluda rahukohtunikul teha otsus selle kohta, kas rümp vastas toiduohutusnõuetele või mitte.
- 34 Põhikohtuasja kaebajad möönavad, et rahukohtunik ei saa kohustada riiklikku veterinaararsti tervisemärki panema, kuid ühelt poolt peaks nende väitel riiklik veterinaararst austama rahukohtuniku otsust ja panema sellest tulenevalt tervisemärgi ning teiselt poolt võidakse välja mõista hüvitis. Peale selle väidavad põhikohtuasja kaebajad, et rikutud on Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikliga 17 tagatud õigust omandile, mis nende sõnul kohustab ette nägema mehhanismi riikliku veterinaararsti sellise otsuse kohtulikuks kontrolliks, millega rümp tunnistatakse inimtoiduks kõlbmatuks. Nad on seisukohal, et kõnealust sätet rikutakse juhul, kui käitajalt võetakse ilma nõuetekohase põhjenduse või hüvitiseta omandiõigus rümbale või nõutakse rümba kõrvaldamist viisil, mis muudab selle väärtusetuks.
- 35 Toidustandardiamet seevastu on seisukohal, et 1990. aasta seaduse artiklis 9 ette nähtud menetlus ei võimalda lahendada vaidlust selle üle, kas rümp kõlbab inimtoiduks, sest rahukohtunikul puudub pädevus kohustada riiklikku veterinaararsti panema tervisemärki või teha midagi muud peale selle, et tunnistada ilma niisuguse märgita rümp inimtoiduks kõlbmatuks. Toidustandardiamet leiab, et põhikohtuasjas kõne all olev rümp tuleb seega igal juhul loomse kõrvalsaadusena kõrvaldada. Toidustandardiamet märgib harta artikli 17 väidetava rikkumise

kohta, et Euroopa Kohtu praktika järgi lubab see artikkel omandi kasutamist kontrollida juhul, kui see on proportsionaalne vahend õigustatud eesmärgi saavutamiseks (10. juuli 2003. aasta kohtuotsus Booker Aquaculture ja Hydro Seafood, C-20/00 ja C-64/00, EU:C:2003:397). Ta leiab samas, et eesmärk tagada toiduainete puhul inimeste tervise ja tarbijate huvide kaitse kõrge tase on õiguspärane ja valitud vahend on proportsionaalne.

- 36 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palus Euroopa Kohtul eeldada, et põhikohtuasja kaebajate tõlgendus 1990. aasta seaduse artiklist 9 on täpne ning et rahukohtunik on pädev tegema otsust, mille tulemuseks võib olla hüvitise maksmine juhul, kui ta leiab, et rümbale oleks tulnud panna tervisemärk.
- 37 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib lisaks, et – kuigi toidustandardiamet ei ole seda oma argumentides maininud – tapamaja käitajal on õigus pöörduda kohtuliku kontrollimenetluse läbiviimiseks High Court of Justice'i (England & Wales) poole (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales), Ühendkuningriik): kas selleks, et vaidlustada riikliku veterinaararsti otsust, millega tunnistatakse rümp inimtoiduks kõlbmatuks, või selleks, et tühistada selline kõrvaldamisteatis nagu see, mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 28. Selle menetluse käigus võib asja menetlev kohus otsuse tühistada, kui see osutub mis tahes alusel õigusvastaseks, kaasa arvatud juhul, kui riiklik veterinaararst tegutseb muul eesmärgil kui see, milleks talle on antud pädevus, samuti juhul, kui ta ei kohalda asjakohaseid õiguslikke kriteeriume või kui tema otsus oli tehtud alusetult või piisavate tõenditeta. Peale selle kuulab asjaomane kohus aeg-ajalt ütlusi ja võib teha kohustuslike meetmete võtmiseks määrusi ning tal on õigus mõista välja hüvitis Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis (edaspidi „EÕIK“) sätestatud õiguste rikkumiste eest.
- 38 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab siiski, et kohtuliku kontrolli menetlus ei kujuta endast sisulist õiguskaitsevahendit riikliku veterinaararsti sellise otsuse peale, millega tunnistati rümp inimtoiduks kõlbmatuks.
- 39 Neil asjaoludel otsustas Supreme Court of the United Kingdom (Ühendkuningriigi kõrgeim kohus) põhikohtuasja menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
1. Kas määrusega nr 854/2004 ja määrusega nr 882/2004 on välistatud menetlus, milles rahukohtunik teeb 1990. aasta seaduse artikli 9 kohaselt sisuliselt ja kummagi poole kutsutud ekspertide esitatud tõendite alusel otsuse rümba toiduohutusnõuetele mittevastavuse kohta?
 2. Kas määruses nr 882/2004 nähakse ette õigus kaevata edasi määruse nr 854/2004 artikli 5 lõike 2 kohaselt tehtud riikliku veterinaararsti otsus, millega tunnistatakse rümba liha inimtoiduks kõlbmatuks, ja kui nähakse, siis millist lähenemisviisi tuleks sellisel juhul kasutada riikliku veterinaararsti otsuse sisuliseks uuesti läbivaatamiseks?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Euroopa Kohtu pädevus

- 40 Kõigepealt tuleb tõdeda, et väljaastumislepingu artikli 86 lõikest 2, mis jõustus 1. veebruaril 2020, tuleneb, et Euroopa Kohtule jääb pädevus lahendada eelotsusetaotlusi, mille on esitanud Ühendkuningriigi kohtud enne 31. detsembriks 2020 kindlaks määratud üleminekuperioodi lõppu; käesoleva eelotsusetaotluse puhul on see nii.

Esimene küsimus

- 41 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 33 ja 36, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul lähtuda eeldusest, et põhikohtuasja kaebajate väljapakutud tõlgendus 1990. aasta seaduse artikli 9 kohta on täpne ning et seega on riiklikul veterinaararstil selle sätte alusel niisuguses olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kus riiklik veterinaararst keeldus panemast rümbale tervisemärki ja rümba omanik sellega ei nõustu, kohustus anda asi lahendamiseks pädevale rahukohtunikule rümba hävitamise kohta otsuse tegemiseks, et rümba omanikul oleks võimalus riikliku veterinaararsti otsuse vaidlustamiseks.
- 42 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määrust nr 854/2004 ja määrust nr 882/2004 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt juhul, kui riiklik veterinaararst keeldub panemast rümbale tervisemärki ja rümba omanik selle otsusega ei nõustu, on riiklikul veterinaararstil kohustus anda asi lahendamiseks kohtule, et kohus teeks kummagi poole kutsutud ekspertide esitatud tõendite alusel sisulise otsuse selle kohta, kas rümp vastab toiduohutusnõuetele või mitte, ilma et kohus saaks formaalselt riikliku veterinaararsti otsuseid tühistada ega kaotada nende otsuste õiguspõhju.
- 43 Määruse nr 854/2004 ja määruse nr 882/2004 sätete tõlgendamisel olgu märgitud, et need kuuluvad liidu õiguse nn toiduhügieeni paketti, nagu märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus ja nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 42.
- 44 Nende määrustega taotletav eesmärk on aga vastavalt määruse nr 854/2004 põhjendustele 4 ja 6 ning määruse nr 882/2004 põhjendustele 1 ja 41 seoses toiduainetega rahvatervise kaitse kõrge taseme saavutamiseks. Kõrge taseme saavutamiseks kehtestatakse nende määrustega liikmesriikidele kohustus viia läbi ametlikke kontrollid, et teha kindlaks, kas toidukäitlejad järgivad toidualaseid õigusnorme tootmisprotsessi igas etapis (vt selle kohta 12. septembri 2019. aasta kohtuotsus Pollo del Campo jt, C-199/18, C-200/18 ja C-343/18, EU:C:2019:718, punkt 33).
- 45 Selles olukorras nimetab määruse nr 854/2004 artikli 2 lõike 1 punkti c alusel pädev asutus, st liikmesriigi keskasutus, mis on pädev sooritama veterinaarkontrolli, või keskasutuse poolt selleks volitatud mis tahes muu asutus – käesoleval juhul toidustandardiamet – nimetatud määruse artikli 2 lõike 1 punkti f kohaselt riikliku veterinaararsti, kes vastab selle määruse I lisa III ja IV peatüki A osas ette nähtud kutsealase kvalifikatsiooni nõuetele ja kes on sellisena veterinaararst, kes on pädev tegutsema riikliku veterinaararstina.

- 46 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 44–46, nähtub selle kohta määrusest nr 854/2004 ja selle lisadest, et inimtoiduks ettenähtud loomsete saaduste ametliku kontrolli raames on liidu seadusandja usaldanud riiklikule veterinaararstile ülesande tagada, et turule toodud liha on inimtoiduks kõlblik, ning vastavalt selle määruse I lisa I jaole „Riikliku veterinaararsti ülesanded“ on andnud talle selleks mitu ülesannet. Seega võib riiklikku veterinaararsti põhjendatult pidada liikmesriikides kontrollide tegemiseks parima kvalifikatsiooniga isikuks (vt analoogia alusel 15. aprilli 1997. aasta kohtuotsus *Bakers of Nailsea*, C-27/95, EU:C:1997:188, punkt 35).
- 47 Pealegi, kuivõrd toiduohutuse valdkonda iseloomustab keerukus, mis nõuab spetsialiseerumise kõrget taset, on riiklikul veterinaararstil nende kontrollide raames ulatuslik kaalutusõigus, mida piiravad samas kõnealusel valdkonnas kehtestatud määrustes sätestatud nõuded (vt selle kohta 12. septembri 2019. aasta kohtuotsus *A jt*, C-347/17, EU:C:2019:720, punkt 69).
- 48 Riikliku veterinaararsti oluline roll, mis tal on määruse nr 854/2004 kohaselt nii haldusvõimuna kui ka kvalifitseeritud ja spetsialiseerunud eksperdina, kes vastutab lõppastmes toiduohutuse eest, ei ole aga ühitatav niisuguste riigisiseste õigusnormidega, mida on silmas peetud esimeses küsimuses ja mille kohaselt on riiklik veterinaararst juhul, kui ta leiab, et ta peab keelduma rümbale tervisemärki panemast ja rümba omanik selle vaidlustab, kohustatud andma asja igal juhul lahendamiseks kohtule, et kohus otsustaks, kas rümp vastab toiduohutusnõuetele või mitte.
- 49 Sellised õigusnormid tähendavad, et lõppastme vastutajaks toiduohutuse valdkonnas saab riikliku veterinaararsti asemel kohtuasja sisuliselt lahendav kohus.
- 50 Kuivõrd põhikohtuasjas väidetakse, et sellised riigisisese õigusnormid võimaldavad riikliku veterinaararsti otsust vaidlustada niisuguse rümba omanikul, millele riiklik veterinaararst keeldus panemast tervisemärki, tuleb kindlaks teha, kas määrus nr 854/2004 ja määrus nr 882/2004 kehtestavad asjaomasele liikmesriigile kohustuse näha ette õiguskaitsevahend sellise otsuse vaidlustamiseks.
- 51 Tuleb märkida, et määrus nr 854/2004, mis selle artikli 1 kohaselt käsitleb loomsete saaduste ametliku kontrollimise erieeskirju, ei sisalda ühtegi eeskirja õiguse kohta esitada riikliku veterinaararsti otsuste peale kaebust. Seevastu määrus nr 882/2004, millega kehtestatakse selles valdkonnas üldised eeskirjad ametlike kontrollide tegemiseks, näeb juhul, kui käitleja on nõudeid rikkunud, artikli 54 lõikes 3 otsesõnu ette, et käitlejal on õigus esitada kaebus otsuste peale, mille eesmärk on nõuete rikkumise parandamine.
- 52 Määruse nr 854/2004 artikli 1 lõikest 1a selgub, et seda kohaldatakse lisaks määrusele nr 882/2004 ja määruse nr 882/2004 artikli 1 lõike 3 kohaselt ei mõjuta see määrus liidu ametlikke kontrollid reguleerivaid sätteid. Järelikult juhul, kui määruses nr 854/2004 puuduvad erisätted riikliku veterinaararsti otsuste edasikaebamise õiguse kohta, tuleb lähtuda määruse nr 882/2004 üldsätetest.
- 53 Sellega seoses on vaja analüüsida, kas määruse nr 882/2004 artikkel 54 ja eelkõige selle lõige 3 on kohaldatav riikliku veterinaararsti otsuste suhtes, mida ta teeb enda läbiviidava ametliku kontrolli käigus, eelkõige määruse nr 854/2004 artikli 5 punkti 2 alusel tehtud otsuste suhtes jätta toidule tervisemärki panemata.

- 54 Määruse nr 882/2004 artikli 54 lõike 3 kohaselt peab pädev asutus andma asjaomasele käitlejale kirjaliku teatise tema otsuse kohta seoses selle artikli lõike 1 kohaselt võetava meetmega koos selle põhjendusega ning teavet kõnealuste otsuste kohta kaebuse esitamise õiguse ning kohaldatava korra ja tähtaegade kohta. Seda sätet tuleb tõlgendada koostoimes selle määruse põhjendusega 43, milles on märgitud, et „[k]äitlejatel peaks olema õigus pädeva asutuse poolt ametlike kontrollide tulemusel vastuvõetud otsuste edasikaebamiseks ja neid tuleks kõnealusest õigusest teavitada“.
- 55 Määruse nr 882/2004 artikkel 54 käsitleb vastavalt selle lõikele 1 meetmeid, mida pädev asutus peab nõuete rikkumise tuvastamise korral võtma selleks, et käitleja parandaks olukorda. Neil asjaoludel tuleb kindlaks teha, kas riikliku veterinaararsti otsus jätta toidule tervisemärk panemata võib kuuluda mõiste „nõuete rikkumine“ alla määruse nr 882/2004 artikli 54 tähenduses.
- 56 Tuleb rõhutada, et mõiste „nõuete rikkumine“ on määruse nr 882/2004 artikli 2 punktis 10 määratletud laialt ja nimetatud on sööda- või toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heolu kaitset reguleerivate eeskirjade mis tahes täitmata jätmist.
- 57 Peale selle on osutatud määruse artikli 54 lõike 2 punktis b mainitud nende meetmete hulgas, mis on vajalikud selleks, et ettevõtja kõrvaldaks pädeva asutuse tuvastatud nõuete rikkumise, meetmed, mis piiravad või keelavad toidu turuleviimist. Vastavalt määruse nr 178/2002 artikli 14 lõikele 1 ei tohi aga turule viia toitu, mida peetakse inimtoiduks kõlbmatuks.
- 58 Sellest järeldub, et määruse nr 854/2004 artikli 5 punkti 2 alusel koostoimes käesoleva kohtuotsuse punktides 56 ja 57 nimetatud sätetega tehtud riikliku veterinaararsti otsus jätta toidule tervisemärk panemata seetõttu, et ametliku kontrolli käigus avastati nõuete rikkumine, mis võib muuta liha inimtoiduks kõlbmatuks, takistabki just inimtoiduks kõlbmatu rümba turuleviimist.
- 59 Järelikult on määruse nr 882/2004 artikli 54 lõige 3 kohaldatav riikliku veterinaararsti määruse nr 854/2004 artikli 5 punkti 2 alusel tehtud otsuse suhtes jätta toidule tervisemärk panemata, ja sellega on liikmesriike kohustatud nägema ette õiguskaitsevahendit, millega tapamaja käitaja saab vaidlustada niisuguse otsuse.
- 60 Seega tuleb analüüsida, kas niisugune menetlus nagu esimeses küsimuses käsitletav tagab käitajale tõhusa kohtuliku kaitse määruse nr 854/2004 ja määruse nr 882/2004 tähenduses.
- 61 Euroopa Kohtu praktikast nähtub, et konkreetse õigussubjekti võimalus pöörduda kohtusse, et nõuda talle liidu õigusega tagatud õiguste rikkumise tuvastamist ja talle selle rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist, tagab õigussubjektile tõhusa kohtuliku kaitse, kui vaidlust lahendaval kohtul on võimalus kontrollida rikkumise ja kahju põhjustanud akti või meedet (6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *État luxembourgeois* (õigus esitada kaebus maksuteabe taotluse peale), C-245/19 ja C-246/19, EU:C:2020:795, punkt 101).
- 62 Nagu nähtub eelotsusetaotlusest, ei ole 1990. aasta seaduse artiklis 9 ette nähtud menetlus välja töötatud, lähtudes kaebusest riikliku veterinaararsti otsuse peale määruse nr 854/2004 ja määruse nr 882/2004 tähenduses. Kui asja menetlev kohtunik jõuab enda hinnangul asjakohaste tõendite põhjal järeldusele, et toit ei vasta toiduohutusnõuetele, tunnistab ta selle inimtoiduks kõlbmatuks ja annab korralduse selle hävitamiseks omaniku kulul. Ka asja menetlev kohus võib omakorda keelduda toitu inimtoiduks kõlbmatuks tunnistamast ning sel juhul peab täitevasutus omanikule hüvitama rümba kogu väärtuse languse, mis on tekkinud ametiisiku tegevuse tagajärjel.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus osutab põhikohtuasja kaebajate väidetele, mille järgi peaks viimati nimetatud juhul riiklik veterinaararst austama kohtu otsust ja sellest tulenevalt panema rümbale tervisemärgi.

- 63 Selle kohta tuleb esiteks märkida – samamoodi nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 88 –, et see menetlus ei võimalda asjasse puutuval käitajal, kelle õigusi ja huve riikliku veterinaararsti otsus otseselt puudutab, pöörduda omal algatusel pädeva kohtu poole.
- 64 Teiseks tuleb rõhutada, et niisuguses menetluses ei saa kohus sundida riiklikule veterinaararstile peale enda otsust faktiliste asjaolude kohta, millel põhineb riikliku veterinaararsti vaidlustatud otsus.
- 65 Isegi kui see kohus on ilmselt võimeline tuvastama asjaolud küsimuses, kas see toiduaine vastab toiduohutusnõuetele või mitte – lähtudes tema hinnangul asjakohastest tõenditest ja soovitatavalt võttes seejuures arvesse ka teise veterinaararsti arvamust, kellele ta on teinud ülesandeks kõnealust rümpa hinnata –, ei ole tal siiski lubatud tühistada riikliku veterinaararsti otsust, millega see rümp tunnistati inimtoiduks kõlbmatuks ja anti korraldus selle kõrvaldamiseks.
- 66 Järelikult ei ole esimeses küsimuses kõnealuse menetluse eesmärk ei riikliku veterinaararsti selle otsuse tühistamine, millega rümp tunnistati inimtoiduks kõlbmatuks, ega ka selle otsuse õigusmõju kaotamine ning seega ei too kõnealune menetlus kaasa kohtu otsust, millel oleks asjaomase haldusvõimu suhtes õiguslikult siduv mõju.
- 67 Põhikohtuasja kaebajate väidete kohta, et riiklik veterinaararst peaks austama otsust jätta toiduaine inimtoiduks kõlbmatuks tunnistamata ja panema sellele tervisemärgi, tuleb siiski märkida, et eelnevast hoolimata ei ole asja menetleval kohtul õigust ise lõplikult ja siduvalt teha otsust kaebuse kohta, millega on tema juures vaidlustatud riikliku veterinaararsti otsused.
- 68 Samuti ei saa asjaolu, et hüvitis võib kuuluda maksmisele juhul, kui asja menetlev kohus niisuguses menetluses nagu see, mida käsitletakse esimeses küsimuses, keeldub tunnistamast rümpa inimtoiduks kõlbmatuks, viia teistsuguse järelduseni, sest sellise hüvitise maksmine ei kuulu iseenesest selle kohtu menetluses oleva vaidluse eseme hulka.
- 69 Seega tuleb asuda seisukohale, et niisugune menetlus nagu see, mida käsitletakse esimeses küsimuses, ei saa tapamaja käitajale anda riikliku veterinaararsti otsuste vastu piisavaid tagatise ja seega ei vasta see menetlus tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele määruse nr 854/2004 ja määruse nr 882/2004 tähenduses.
- 70 Kõigist eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et määrust nr 854/2004 ja määrust nr 882/2004 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt juhul, kui riiklik veterinaararst keeldub panemast rümbale tervisemärki ja rümba omanik selle otsusega ei nõustu, on riiklikul veterinaararstil kohustus anda asi lahendamiseks kohtule, et kohus teeks kummagi poole kutsutud ekspertide esitatud tõendite alusel sisulise otsuse selle kohta, kas rümp vastab toiduohutusnõuetele või mitte, ilma et kohus saaks formaalselt riikliku veterinaararsti otsuseid tühistada ega kaotada nende otsuste õigusmõju.

Teine küsimus

- 71 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 882/2004 artiklit 54 koostoimes selle määruse põhjendusega 43 ja harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt saab riikliku veterinaararsti määruse nr 854/2004 artikli 5 punkti 2 alusel tehtud otsust jätta rümbale tervisemärk panemata kohtulikult kontrollida üksnes piiratud ulatuses, kusjuures asja menetlev kohus võib selle kontrolli raames veterinaararsti otsuse tühistada, kui see osutub mis tahes alusel õigusvastaseks, kaasa arvatud juhul, kui veterinaararst tegutseb muul eesmärgil kui see, milleks talle on antud pädevus, samuti juhul, kui ta ei kohalda asjakohaseid õiguslikke kriteeriume, või kui tema otsus oli tehtud alusetult või piisavate tõenditeta.
- 72 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 54 ja 59, on määrusega nr 854/2004 ja määrusega nr 882/2004 seatud liikmesriikidele kohustus näha ette õiguskaitsevahend, millega asjasse puutuv tapamaja käitaja saab riikliku veterinaararsti otsused vaidlustada, ning et see veterinaararst peab pädeva ametivõimuna edastama käitajale teabe tema kaebuse esitamise õiguse ning kohaldatava korra ja tähtaegade kohta.
- 73 Siinkohal tuleb märkida, et need määrused jätaavad liikmesriikide pädevusse vajalike õigusnormide kehtestamise selleks, et tapamaja käitajad saaksid kasutada oma õigust tõhusale õiguskaitsevahendile.
- 74 Olgu meelde tuletatud, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt kohustab ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik liikmesriike nägema ette tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajalikud õiguskaitsevahendid liidu õigusega hõlmatud valdkondades (26. juuni 2019. aasta kohtuotsus Craeynest jt, C-723/17, EU:C:2019:533, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika). Peale selle peavad liikmesriigid kohtusse pöördumise korda kindlaks määrates tagama ka selle õiguse järgimise. Niisiis, hoolimata sellest, et liidu õiguses puuduvad õigusnormid, mis reguleeriksid liikmesriigi kohtusse pöördumise võimalusi, ja selleks, et määrata kindlaks, kui süvitsi peab minema liidu õiguse akti alusel vastu võetud riigisisese otsuse kohtulik kontroll, tuleb arvesse võtta selle akti eesmärki ja tagada, et akti tõhusust ei riivataks (26. juuni 2019. aasta kohtuotsus Craeynest jt, C-723/17, EU:C:2019:533, punktid 46 ja 54 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 75 See liikmesriikidele pandud kohustus vastab õigusele, mida on tunnustatud harta artiklis 47 „Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele“, mille kohaselt on igäühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus (27. septembri 2017. aasta kohtuotsus Puškár, C-73/16, EU:C:2017:725, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 76 Sellest järeldub, et kui liikmesriigid määravad kindlaks kohtusse pöördumist reguleerivad menetluseeskirjad, mille eesmärk on tagada määrusega nr 854/2004 ja määrusega nr 882/2004 neile tapamajade käitajatele antud õiguste kaitse, keda on kahjustanud riikliku veterinaararsti otsus jätta rümbale tervisemärk kandmata, peavad liikmesriigid tagama, et järgitaks õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, nagu need on sätestatud harta artiklis 47, mis kujutab endast tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte kinnitust (vt analoogia alusel 27. septembri 2017. aasta kohtuotsus Puškár, C-73/16, EU:C:2017:725, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 77 Harta artikli 52 lõike 3 eesmärk on tagada vajalik kooskõla hartas sisalduvate õiguste ja nendele vastavate õiguste vahel, mis on tagatud EIÕKga, ilma et sellega kahjustataks liidu õiguse ja Euroopa Liidu Kohtu sõltumatust. Seega tuleb harta tõlgendamisel EIÕK vastavaid õigusi minimaalse kaitsetasemena arvesse võtta (6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *La Quadrature du Net jt*, C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791, punkt 124 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 78 Selles kontekstis tuleb meeles pidada, et harta artikliga 47 tagatud õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele järgimist tuleb väljakujunenud kohtupraktika kohaselt hinnata iga juhtumi konkreetsete asjaolude alusel, eelkõige asjasse puutuva akti laadi, selle vastuvõtmise konteksti ja asjaomast valdkonda reguleerivate õigusnormide põhjal (vt selle kohta 26. juuli 2017. aasta kohtuotsus *Sacko*, C-348/16, EU:C:2017:591, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 79 Tegemist on kriteeriumidega, mis on sisuliselt võrreldavad Euroopa Inimõiguste Kohtu kohaldatavate kriteeriumidega. Nimelt on see kohus järjepidevalt asunud seisukohale, et selleks, et hinnata, kas riikide kohtute kontroll on konkreetset juhul olnud piisavalt ulatuslik, peab ta arvesse võtma kõnealusele kohtule antud pädevust ja niisuguseid tegureid nagu esiteks edasikaevatud otsuse ese ja eelkõige see, kas see puudutab spetsiifilist küsimust, mille lahendamine nõuab erialaseid teadmisi või kogemusi, või kas otsuse tegemisel kasutati haldusalast kaalutusõigust ja kui seda tehti, siis millises ulatuses; teiseks tuleb arvesse võtta otsusele jõudmise viisi, eelkõige menetluslikke tagatisi, mida saab haldusasutuse menetluses kasutada, ning kolmandaks vaidluse sisu, sealhulgas kaebuse soovitud ja tegelikke aluseid (EIK 6. novembri 2018. aasta otsus *Ramos Nunes de Carvalho e Sá vs. Portugal* (CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, punkt 179 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 80 Sellest järeldub, et Euroopa Kohus ja Euroopa Inimõiguste Kohus kohaldavad sama reeglit, mille kohaselt – nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 68 – näeb harta artiklis 47 tagatud õigus tõhusale kohtulikule kaitsele ette, et selleks, et kohus saaks otsustada liidu õigusest tulenevatel õigustel ja kohustustel põhineva vaidluse üle, on vaja, et ta oleks pädev uurima kõiki faktilisi ja õiguslikke küsimusi, mis talle lahendada antud kohtuvaidluses asjasse puutuvad (6. novembri 2012. aasta kohtuotsus *Otis jt*, C-199/11, EU:C:2012:684, punkt 49 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 81 Praegu see aga põhikohtuasjas nii ei ole, nagu täpsustab eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 82 Eelotsusetaotlusest nähtub nimelt, et tapamaja käitajal on võimalus pöörduda kohtuliku kontrolli läbiviimiseks High Court of Justice'i (England & Wales) poole (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales)) kas selleks, et vaidlustada riikliku veterinaararsti otsus, millega tunnistatakse rümp inimtoiduks kõlbmatuks, või selleks, et tühistada rümba kõrvaldamisteatis. Kõnealune kohus võib riikliku veterinaararsti otsuse tühistada, kui see osutub mis tahes alusel õigusvastaseks, kaasa arvatud juhul, kui veterinaararst tegutseb muul eesmärgil kui see, milleks talle on antud pädevus, samuti juhul, kui ta ei kohalda asjakohaseid õiguslikke kriteeriume, või kui tema otsus oli tehtud alusetult või piisavate tõenditeta. Ta kuulab aeg-ajalt ütlusi ja teeb kohustuslikke määrusi ning tal on õigus mõista välja hüvitis EIÕKs sätestatud õiguste rikkumiste eest. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustas aga, et kohtuliku läbivaatamise menetlus ei kujuta endast otsuse peale esitatud kaebuse sisulist läbivaatamist.

- 83 Seega tuleb kindlaks teha, kas kohtuliku kontrolli ulatus – nagu seda tegi High Court of Justice (England & Wales) (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales)) – määruse nr 854/2004 artikli 5 punkti 2 alusel riikliku veterinaararsti tehtud otsuse üle jätta rümbale tervisemärk panemata vastab määruse nr 882/2004 artikli 54 nõuetele koostoimes harta artikliga 47 ja käesoleva kohtuotsuse punktides 74–79 osutatud kohtupraktikaga.
- 84 Selle kohta tuleb esiteks märkida, et ükski määruse nr 854/2004 ega määruse nr 882/2004 säte ei näe ette riikliku veterinaararsti otsuse jätta rümbale tervisemärk panemata täielikku kohtulikku kontrolli.
- 85 Teiseks, nagu on tõdetud käesoleva kohtuotsuse punktis 47, on riiklikul veterinaararstil ametlike kontrollide raames, mille eest ta vastutab, ulatuslik kaalutusruum, kuivõrd toiduohutuse valdkonda iseloomustab keerukus, mis nõuab spetsialiseerumise kõrget taset. Määruse nr 854/2004 artikli 5 punkti 2 lõpuosast nähtub, et tervisemärgid paneb riiklik veterinaararst või pannakse need tema vastutuse all siis, kui ametlikud kontrollid ei ole tuvastanud puudusi, mille tõttu liha ei kõlbaks inimtoiduks.
- 86 Nagu on ette nähtud kõnealuse määruse I lisa I jao II peatükis inspekteerimisülesannete kohta, peab riiklik veterinaararst ametlike kontrollide käigus kontrollima ja analüüsima tapmiseks ettenähtud loomade päritoluettevõtte andmetes olevat asjakohast teavet ning võtma arvesse nimetatud kontrolli ja analüüsi dokumenteeritud tulemusi tapaeelse ja tapajärgse kontrolli läbiviimisel.
- 87 Peale selle ilmneb selle lisa I jao III peatükist, et riiklik veterinaararst peab eelkõige tagama, et tervisemärgiga varustatakse üksnes loomad, kes on läbinud tapaeelse ja tapajärgse kontrolli kõnealuse määruse kohaselt, ja ainult juhul, kui ei ole alust tunnistada liha inimtoiduks kõlbmatuks.
- 88 Sellest jäeldub, et otsustamaks, kas panna rümbale tervisemärk või jätta see panemata, peab riiklik veterinaararst läbi viima keeruka tehnilise hindamise, mis eeldab asjakohast erialast kvalifikatsiooni ja vastava valdkonna eriteadmisi. Seega on ta täielikult vastutav selle eest, et oleks takistatud mis tahes inimtoiduks kõlbmatu liha viimine turule ja seeläbi tagatud määrusega nr 854/2004 ja määrusega nr 882/2004 taotletav eesmärk.
- 89 Lisaks peab tema otsus määruse nr 882/2004 artikli 54 lõike 3 kohaselt vastama teatavatele nõuetele, mis puudutavad eelkõige kirjalikku teatist otsuse kohta koos selle põhjendusega ning teavet kaebuse esitamise õiguse kohta. Nagu nähtub Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, on nende nõuete hulgas eriti oluline liikmesriigi asutuste otsuste põhjendamise kohustus, sest see annab nende adressaadile võimaluse kaitsta oma õigusi ja otsustada kõiki juhtumi asjaolusid teades, kas nende otsuste peale hagi esitamine on otstarbekas. Samuti on seda kohustust vaja, et kohtud saaksid nende otsuste õiguspärasust kontrollida, ja seega on see üks harta artikliga 47 tagatud kohtuliku kontrolli tõhususe tingimustest (vt selle kohta 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus LS Customs Services, C-46/16, EU:C:2017:839, punkt 40, ning 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Landesbank Baden-Württemberg ja SRB, C-584/20 P ja C-621/20 P, EU:C:2021:601, punkt 103).
- 90 Selles kontekstis olgu märgitud, et sõltuvalt kohtuasja konkreetsetest asjaoludest, eelkõige toiduohutust käsitlevatest eeskirjadest, peab liikmesriigi pädev kohus juhul, kui talle esitatakse kaebus riikliku veterinaararsti selliste otsuste vaidlustamiseks, nagu on kõne all põhikohtuasjas, tagama, et kohtumenetlus tervikuna oleks kooskõlas nii õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile

harta artikli 47 tähenduses kui ka eesmärgiga saavutada rahvatervise kaitse kõrge tase, mida taotletakse määrusega nr 854/2004 ja määrusega nr 882/2004, mille aluseks on ELTL artikli 168 lõike 4 punkt b.

- 91 Riikliku veterinaararsti vastutus juhul, kui ta otsustab, et rümp on inimtoiduks kõlblik ja seega võib seda turule viia, ei nõua aga – rahvatervise kaitse eesmärki silmas pidades –, et harta artiklit 47 tõlgendataks haldusastutuste otsuste kohtuliku kontrolli menetluses nii, et see kohustab liikmesriike kehtestama kohtuliku kontrolli kõigi hinnangute üle, mida riiklik veterinaararst on andnud tervisemärgiga seotud kontrollide käigus tuvastatud väga konkreetsetele asjaoludele.
- 92 Praegusel juhul nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et High Court of Justice (England & Wales) (kõrge kohus (Inglismaa ja Wales)) on sellise riikliku veterinaararsti otsuse peale esitatud kaebuse läbivaatamisel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, pädev kontrollima seda otsust vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 82 täpsustatud metoodikale, eelkõige selleks, et tagada, et riiklik veterinaararst ei oleks tegutsenud muul eesmärgil kui see, milleks talle on antud pädevus, ja vajaduse korral kehtestama sanktsioone selle eest, kui riiklik veterinaararst ei ole kohaldanud asjakohaseid õiguslikke kriteeriume või kui tema otsus oli tehtud alusetult või piisavate tõenditeta.
- 93 Kuna pädevas liikmesriigi kohtus viiakse niisugune kohtulik kontroll läbi riikliku veterinaararsti otsuse puhul nõutud põhjendust silmas pidades, ei ole selle ulatust nii palju piiratud, et see kahjustaks tapamaja käitaja õigusi kaitsvate tagatiste olemust, kui käitaja vaidlustab määruse nr 854/2004 ja määruse nr 882/2004 alusel koostoimes harta artikliga 47 riikliku veterinaararsti otsuse, millega viimane keeldub panemast lihale tervisemärki pärast seda, kui ta on tunnistanud selle liha inimtoiduks kõlbmatuks. Seega võib niisugune kontroll olla vastavuses tapamaja käitaja õigusega tõhusale kohtulikule kaitsele, mis on tagatud harta artikliga 47.
- 94 Seda järeldust ei sea kahtluse alla argument, mille esitas põhikohtuasjas kõnealune tapamaja käitaja eelotsusetaotluse esitanud kohtus tema õiguse omandile rikkumise kohta.
- 95 Siinkohal tuleb ühest küljest märkida, et tõepoolest tähendab riikliku veterinaararsti otsus jätta rümbale tervisemärki panemata, et rümba töötlemise tagajärg võib olla selle hävitamise kohustus. Samas kuulub selline hävitamine määruse nr 1069/2009 kohaselt töötlemise alla, milles on – eelkõige inimeste ja loomade terviseriskide ohjamise eesmärgil – nähtud riskianalüüsi alusel ette loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete liigitamine kolme kategooriasse vastavalt riskitasemele, mida need kujutavad inimeste ja loomade tervisele. Tuleb silmas pidada, nagu rõhutas Euroopa Kohus tänases otsuses Toropet (C-836/19, punkt 45), et see riskitase, millest sõltub liigitamine kolme kategooriasse, on asjakohane kriteerium ka loomsete kõrvalsaaduste lõppkasutuse jaoks. Määrusega nr 1069/2009 kehtestati iga materjalikategooria jaoks kasutus- ja kõrvaldamisvõimaluste loetelud ning neist igäühe suhtes kohaldatavad eeskirjad, et seda riskitaset vähendataks miinimumini.
- 96 Teisest küljest ei kujuta harta artiklis 17 tagatud õigus omandile Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt endast absoluutset õigust, vaid seda tuleb arvesse võtta lähtuvalt selle õiguse funktsioonist ühiskonnas (vt selle kohta 10. juuli 2003. aasta kohtuotsus Booker Aquaculture ja Hydro Seafood, C-20/00 ja C-64/00, EU:C:2003:397, punkt 68). Põhikohtuasja kontekstis tuleb õigust omandile mõista kooskõlas harta artikliga 38, mille eesmärk on sarnaselt ELTL artikli 168 lõike 4 punktile b tagada liidu poliitilistes suundades tarbijakaitse kõrge tase, sealhulgas rahvatervise kaitse.

- 97 Tarbijate kaitsmise eesmärgi olulisus võib aga põhjendada isegi olulise mõjuga negatiivseid majanduslikke tagajärgi teatavate ettevõtjate jaoks (vt analoogia alusel 23. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Airhelp, C-28/20, EU:C:2021:226, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika). Nii on see ka käesoleval juhul, sest määruse nr 854/2004 artikli 1 lõikes 3 on ette nähtud toidukäitlejate esmane õiguslik vastutus tagada ise vastavalt määrusele nr 178/2002 toiduohutus, sõltumata majanduslikest tagajärgedest, mida see kohustus neile kaasa toob.
- 98 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb teisele küsimusele vastata, et määruse nr 882/2004 artiklit 54 koostoimes selle määruse põhjendusega 43 ja harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt saab riikliku veterinaararsti määruse nr 854/2004 (mida muudetud määrusega nr 882/2004) artikli 5 punkti 2 alusel tehtud otsust jätta rümbale tervisemärk panemata üksnes piiratud ulatuses kohtulikult kontrollida, kusjuures asja menetlev kohus võib selle kontrolli raames veterinaararsti otsuse tühistada, kui see osutub mis tahes alusel õigusvastaseks, kaasa arvatud juhul, kui veterinaararst tegutses muul eesmärgil kui see, milleks talle anti pädevus, samuti juhul, kui ta ei kohaldanud asjakohaseid õiguslikke kriteeriume, või kui tema otsus oli tehtud alusetult või piisavate tõenditeta.

Kohtukulud

- 99 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, v.a poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrust (EÜ) nr 854/2004, millega kehtestatakse erieeskirjad inimtoiduks ettenähtud loomsete saaduste ametlikuks kontrollimiseks (mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 882/2004), ja määrust nr 882/2004 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt juhul, kui riiklik veterinaararst keeldub panemast rümbale tervisemärki ja rümba omanik selle otsusega ei nõustu, on riiklikul veterinaararstil kohustus anda asi lahendamiseks kohtule, et kohus teeks kummagi poole kutsutud ekspertide esitatud tõendite alusel sisulise otsuse selle kohta, kas rümp vastab toiduohutusnõuetele või mitte, ilma et kohus saaks formaalselt riikliku veterinaararsti otsuseid tühistada ega kaotada nende otsuste õigusmõju.**
- 2. Määruse nr 882/2004 artiklit 54 koostoimes selle määruse põhjendusega 43 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt saab riikliku veterinaararsti määruse nr 854/2004 (mida on muudetud määrusega nr 882/2004) artikli 5 punkti 2 alusel tehtud otsust jätta rümbale tervisemärk panemata üksnes piiratud ulatuses kohtulikult kontrollida, kusjuures asja menetlev kohus võib selle kontrolli raames veterinaararsti otsuse tühistada, kui see osutub mis tahes alusel õigusvastaseks, kaasa arvatud juhul, kui veterinaararst tegutses muul eesmärgil kui see, milleks talle anti pädevus, samuti juhul, kui ta ei kohaldanud asjakohaseid õiguslikke kriteeriume, või kui tema otsus oli tehtud alusetult või piisavate tõenditeta.**

Allkirjad